

גדי ביטון - האיש וההרקדה

מראיין רועי בדרשי

A photo from the movie *Gadi King of Israel*, photo: Ido Weisman

תמונה מתוך הסרט *גדי מלך ישראל*, צילום: עידו ויסמן

עלו שאלות, כגון: האם יש מקום ללהקות המחול הישראלי ולהרקדות בתרבות הישראלית, או האם זהו טרנד שחולף? לאחרונה אף הופק סרט דוקומנטרי על גדי - "גדי מלך ישראל" בבימויו של עידו ויסמן כחלק מפרויקט "ידוקו דאנס 2018", בניהולה האמנותי ובהפקתה של יעל פרלוב. הפרויקט מציג מחול כאמצעי לביטוי אישי וחברתי, מביע גם כאב או מחאה ומורכב משלושה סרטים קצרים שהוצגו ביוני 2018, במסגרת הפסטיבל הבינלאומי לסרטי סטודנטים.

גדי ביטון, כוריאוגרף, מנהל אמנותי, יוזם ומפיק, מרקיד וחבר בוועדות שונות במשרד התרבות ובמוסדות שונים נוספים. ספר לי על עצמך. איך הגעת למחול? מה אתה עושה כעת?

גדי ביטון - אני סבור שהשם מוכר לרוב הקוראים כאן. אני יכול לומר שגדי ביטון הוא אימפריה של מחול ישראלי - מרקיד אלפי רוקדים, מפיק כנסי מחול רבים, מנהל סדנאות וקורסים למרקידים, שופט בתחרויות מחול, ולאחרונה אף הקים מדור חדש במשרד התרבות. גדי מלא להט, תשוקה, אהבה ורצון לקדם את תחום המחול בכלל ואת תחום המחול הישראלי בפרט. הוא אישיות כריזמטית וכובשת בעל סיפור חיים מרגש - ילד חרדי מחונן, אשר היה רחוק שנות אור ממחול, אבל בסופו של דבר הפך לאחד מאושיות המחול החשובות בישראל. בשיחה שניהלנו אחד על אחד בביתו הוא פתח את ליבו ושיתף אותי בעשייה המקצועית שלו בתחום ריקודי עם ובפעולותיו לקידום תחום המחול. בחרתי לשתף את הקוראים בעשייה שלו. אני מנסה להגדיר מהו מחול פולקלור ישראלי, אך בשחתנו

קודם כול, אני יושב ראש המדור לריקודי עם ופולקלור ישראלי. זהו מדור חדש שלא היה קיים בעבר ומוקם בימים אלה. במקביל, מוניתי להיות יושב ראש מדור זמר עברי, שמשקף לתחום המחול הישראלי. וללא קשר לפעילויות הללו, אני חבר במועצה הישראלית לתרבות ואמנות. תפקיד המועצה ליעץ לממשלה ולשרת התרבות והספורט בתחומי התרבות והאמנות, וכן לפעול לקידום חיי היצירה והרוח בישראל. כל סוגיה נדרשת לאישור ולהמלצת המועצה לפני שהשרה יכולה להחליט.

מה הקשר בין המועצה הישראלית לתרבות ואמנות לבין המדורים השונים?

המועצה הזו נמצאת מעל המדורים. כל חבר במועצה הוא חבר במדורים אחרים בתחומי התרבות והאמנות, והוא מעביר את ההמלצות הלאה. בתפקידי במועצות במשרד התרבות, אני מנסה לייצר הזדמנויות לחשיפה והבאת האמנות לקהילות שאין להן הזדמנות לנעת בנושא, ואני תמיד מספר שילד צריך הזדמנות כדי שהאמנות תיגע בו כפי שהיא נגעה בי. אם יש לילד את החיידק הזה, החיים יכולים להוביל אותו למקום אחר. אני חושב שזהו סוד הדבר ובמיוחד במחול בגלל כל הסטיגמות הקיימות. קשה מאוד לגרום למישהו לרקוד, ובמיוחד לבנים. אם יש לך הזדמנות להיחשף לזה, קיבלת את ההזדמנות להצליח. באחד המדורים שהייתי העלינו הפקת אופרה בפריפריה. אם שלושה אנשים שחוו זאת בסוף המופע נישבו בקסם הזה, אז הרווחנו. אני מרגיש שזה הדבר החשוב ביותר שאני, כאיש מחול ישראלי וריקודי עם, נכנס למשרד התרבות. סוף סוף החליטו להתייחס אלינו ברצינות אחרי שנים של עבודה ועשייה. שנים רבות הסתובבתי במסדרונות הללו, התחננתי, צעקתי, התלוננתי ואייתתי... נקטתי בכל דרך אפשרית ולבסוף זה קרה, כמעט בדרך נס שלא הייתי מדמיין לעצמי.

בוא ניקח צעד אחורה... נדבר עליך. בעבר היית במסלול מסוים מאוד שלא קשור למחול.

התחלתי בדרך קצת מוזרה. אני מגיע במקור ממשפחה מאוד דתית, חרדית. רוב חיי למדתי בישיבה, וכמו באגדות, ראיתי אנשים רוקדים ברחוב – ונשבתי. הייתי נוהג לחמוק מהישיבה, ואף התחלתי לקחת שיעורים בריקוד. נתפסתי, נענשתי והוגלתי. במגזר החרדי, בחג הפורים קיים מנהג "משנכנס אדר מרבין בשמחה". היינו נוהגים לרקוד באמצע השיעור. אני זוכר את זה כאילו זה היה אתמול. כולם רקדו, אבל העירו לי על כך שמשוה לא בסדר אתי כשאני רוקד. זה לא היה נראה כפי שאחרים רוקדים – היה משהו משוגע בהתלהבות שלי. אני עפתי, רקדתי אחרת. משם זה התחיל.

לאחר הלימודים בתיכון, הייתי אמור להמשיך לישיבה גבוהה, אך "ברחתי" והתגייסתי לצבא. במקביל, התחלתי לחפש מקום שאוכל לרקוד בו. בתקופה זו היה קורס מרקידים בצבא. רקדו בבסיסי צה"ל – ואני מנסה להחזיר כעת עטרה ליושנה במסגרת תפקידי השונים. רקדתי בצבא בלהקת מחול ישראלי של חיל האוויר, ובמקביל עברתי קורס מרקידים לחיילים. כשהגעתי, בזמנו, לריקודים בהרקדה שנערכה בשכונה של אחותי, המרקיד בחן אותי, אך אני ידעתי לרקוד רק את הריקודים שהוקלטו על חמש קסטות שלימדו אותי בצבא. הוא שאל אותי אם אני רוצה ללמד ריקוד, ולימדתי ריקוד שידעתי מהצבא. המרקיד טס לחו"ל לחודשיים והציע לי להחליף אותו. היו לי שבועיים לארגן את כל הציוד, ועשיתי זאת. כשהוא חזר, הרוקדים והוא ביקשו ממני להישאר. הוא ביקש שאחליף אותו בביכורי העתים במרתון ריקודי עם בימי שישי. כשמנהל המקום ראה אותי, הוא ביקש ממני ללכת הביתה כי נראיתי לו ילד. בבושת פנים העמסתי את הציוד לאוטו. כשראה זאת, יצא אליי וקרא לי להרקיד כדי לתת לי הזדמנות. בסיום ההרקדה באותו הלילה הוא שאל אם אני מוכן להרקיד ערב קבוע בכל שבוע – זה היה מכובד מאוד בשנים האלה. מאז הכול היסטוריה ורק התפתח וגדל. הכול קרה ממזל.

בעיניי, מרקיד הוא מורה למחול לכל דבר. ספר לי עליך כמורה למחול.

אתחיל ואומר שזה הבסיס האמיתי שבוכותו אני נמצא בתחום. אני לא מוותר על שלושה ערבים בשבוע שבהם אני עורך הרקדות. זה מה שמחבר אותי לתחום וממלא אותי נפשית, כי עם כל הקושי שבלהיות מורה אתה זוכה לקבל מהתלמידים שלך הערכה גדולה. אבא שלי היה מנהל של תלמוד תורה בבית ספר יהודי במרוקו, אימא שלי מורה לצרפתית, וכך כל תשעת אחיי – כולם מורים. יש

לי אח מורה לנהיגה, אח מורה למכונאות ימית, אחות מורה ליוגה, אחות מנהלת תיכון, אח מנהל פנימייה צבאית ועוד ועוד... כולנו מורים למשהו. הכיף האמיתי הוא שאנשים המגיעים לאחר יום קשה וטרוד הולכים הביתה שופעי מחמאות ואומרים לי שהצלתי להם את היום וגרמתי להם לחייך. שלא נדבר על מצבים קיצוניים של אנשים חולים או עם צרות קשות – במקום זה הם משחררים ופורקים את המועקות שלהם.

אני מופיע שלוש פעמים בשבוע, 30 שנה. זו אחריות מטורפת. קשה לרצות אלף איש כל הזמן. אני יכול לראות מישהו שעושה פרצוף או מסתובב והולך לשבת כשאני מלמד. זה משפיע עליי, ויכול להיות שזה בכלל לא קשור אליי. קשה לי להירגע מזה כי כל הזמן אני חי את מה שקורה סביבי. בדרך לאחת ההרקדות סיפרתי לתלמידי, מקורס המרקידים באוניברסיטת תל-אביב שבניהולי, שאני נמצא בלחץ מפני שאינני בטוח אם יגיע קהל להרקדה, כי נורא חם. התלמידי לא הבינה למה אני מתכוון – איך ייתכן שאני לחוץ לפני הרקדות. בבקרים של ההרקדות אני מתעורר בן אדם אחר. מהבוקר הבטן שלי מתהפכת, כי אני בלחץ ממה שיהיה בהרקדה. כשתפגוש אותי בבקרים אחרים אני כמו ציפור דורר.

כשאני נוסע ללמד בעולם, לעיתים אני מגיע לרגעים של הסתגרות ובכי ללא הכרה. אני מתפרק מרוב המתח שמצטבר אצלי מהאחריות כלפי הקהל. האם אתה מסוגל לחשוב על זה שאני נכנס למעגל עם אלף איש באותו רגע, שעזבו את שנת יומם על כל המשתמע מכך, הגיעו לאולם ואני זה שאמור לגרום להם ליהנות. אני צריך ללמד אותם ריקוד ולגרום להם לחוש את החוויה הכי טובה שהייתה להם בשבוע האחרון. אנשים טסים שעות בארה"ב כדי לפגוש אותי לארבעה ימים, משלמים ממיטב כספם. אני לא יכול להסביר לך איזו אחריות כבדה זו. אני לא יודע אם זמר נמצא בסיטואציה כזו...

מורה למחול מודרני נותן שיעור והולך, אני, לעומת זאת, מופיע בפני הקהל – רוקד, עולה לבמה, מפטפט איתם, מספר להם על אמנות ועל סתם ענייני חולין. אני אמור להיות האמן שרוצים לדבר אתו, ורוצים להתחכך בו, ועדיין צריך להיות המורה. אלה יחסים מסובכים מאוד וזה מקצוע לא פשוט. אני יכול לומר שעבור הקהל ההרקדות הם תחום התרבות שהם בחרו לצרוך לא פעם, כי זה מה שהם יכולים להרשות לעצמם מבחינה כלכלית, ולכן אני מרגיש שליחות מאוד גדולה בעניין הזה.

תאפיין לי אותך כמורה.

אני יכול לומר על עצמי, אולי בחוסר צניעות, כשאני מלמד סדנאות אני אחוז "אמוק" כמורה, ואגרום לתלמיד שמו"ל "להתעלף" ממני. בסוף הסדנה המשתתף ירגיש שהוא בחיים לא עבר כזאת חוויה. תמיד אמצא ערך מוסף בתוכן שאני מביא לריקוד. זה יכול להיות מושרש בתהליך היצירה שלי שקשור לטקסט, למילה או לפרשנות שאני נותן. תוסיף לכך את הידע הכללי שלי בנושא הציונות, הישראליות, האתניות, והידע שלי במקרא ובכתובים, ששונה ממה שיש לאנשים אחרים. כל אלה יחד כמעט תמיד יגרמו לאנשים שעוברים אתי שיעור להרגיש שזה אינו שיעור רגיל, אלא יש בו הרבה מעבר לצעדים שאני מלמד. כשאני נמצא בהרקדה זו אופרה אחרת. אני לא יכול למשוך את הזמן יותר מדי, אבל תמיד יהיה דיאלוג עם הקהל עם תוספות ופרשנויות. אני מקפיד לתת לרוקדים תחושה שלריקוד יש משמעות וערך מוסף. אבי היה אומר לי: "אם אתה פגשת בן אדם ולא אמרת לו דבר שהוא לא יודע, זה כאילו לא פגשת אותו". אני לא יודע איך זה נשמע, אך המשפט הזה של אבי חקוק ביכרון שלי ולעולם לא אשכח אותו.

האם אתה מורה עקשן?

אני מאמין ב"חנוך לנער על פי דרכו". לעולם לא אתייחס לשני תלמידים כאילו הם אותו הדבר. כל אדם במעגל הוא אחר ויש לו אישיות משלו. אני מאוד מושפע מכך ברצון שלי לכבוש אותו כמורה. אם אראה מישהו שלא אז כל כך טוב, אעביר לו את חדוות הריקוד ולא את הצעד, כדי שהוא יגיע להתעלות נפש. אם יש מישהו שנראה לי למדן ומוכשר, אז יהיה חשוב לי להבהיר לו, למשל, שצעד ההורה בתוך הריקוד בכלל הגיע מרומניה. אני לא עקשן אלא חקרן.

נשמע שיש לך עין חדה במעגל של אלף איש...

זה הכוח שלי כמורה. לראות מישהו שאוהב ריקוד מסוים, להשמיע אותו ולרקוד אתו בשיא ההתלהבות, ותוך כדי להפוך אותו לאדם שמח. זה בדמי כל הזמן. לרוב,

מהו מקור התכונה הזו שלך?

זה בא מהרבה מקומות. אם לא הייתי עושה את הדברים האלה, לא הייתי נשאר בתחום. אני משתעמם מהר. אני חייב שיהיה לי עניין ומשהו שירגש אותי. ברגע שאני מיישם משהו באותו רגע אמצא את עצמי חושב כבר על הדבר הבא. אני מאמין שזה בא מהילדות, מהרצון לא להשתעמם. אני חושב שאני בן אדם של אמביציות מאוד מוגזמות. אני כל הזמן צריך לעשות דברים, להיות ממש טוב כל הזמן. מצד שני, זה הרצון לחדשנות. כשאני פוגש במשהו מעניין, מייד אני תוהה מדוע זה אינו קיים בתחום ריקודי עם.

החינוך אצלנו בבית היה מאוד קפדני. אם הייתי מגיע עם ציון 95 בתעודה אמללו אותי. נדרשנו להיות הטובים ביותר. כל אחי ואני ילדים מחוננים, ואף פעם לא היו מרצים מאתנו. אני כל הזמן מרגיש לא מספיק טוב. ההורים שלי אף פעם לא סיפרו שאני עוסק בריקודים. עד היום אימי, שעדיין חיה, אומרת שאני עוסק במחשבים. תמיד התייחסו להרקדות כדבר לא רציני ובעולם המחול אפילו מזלזלים בזה. אני רוצה לקחת את התחום למקום שאני אוכל להתגאות במה שאני עושה.

מרקידים מכינים את ההרקדה מראש ומדי פעם משנים את סדר הריקודים. אצלי אין ולא היה ערב אחד שידעתי מה אני אנגן מראש. אני אפילו לא יודע מהו השיר הבא. האנשים שסובבים אותי תמיד נמצאים בהיכון כי אינם יודעים מה יהיה השיר הבא, ואצלי כל ההרקדה מתבצעת ברצף – אין רגע ללא מוזיקה. אני ממתין כדי להרגיש מה צריך להיות הריקוד הבא דרך האנשים. אני כל הזמן ער לסיטואציה בשטח. אני מסיים ערב של הרקדה כשאני מותש נפשית.

כשאתה מלמד מרקידים איך מבקש מהם להיות מוכנים?

לא. אני מזמין מורים אחרים ללמד בקורסים, שחוקים ממני בצד המתודי. אני לא מלמד הרבה שיעורים. כשאני מגיע, אני אומר לאנשים לעזוב את מה שלימדו אותם. באמנות אין חוקים. ככה אני חי. בהרקדה אני מסוגל להריץ אנשים חצי שעה ללא הפסקה, כי אני מרגיש שהאש נדלקת. חלק גדול מהאסיסטנטים שלי אימצו את השיטה הזאת, אבל יש לכך גם מחיר. יכולות להיות נפילות, אבל זה מחיר שאני מוכן לשלם בשביל החופש שלי לעשות מה שאני מרגיש. יכול להיות שאם הייתי מתוכנן מאוד הייתי מרקיד טוב יותר.

A photo from the movie *Gadi King of Israel*, photo: Ido Weisman

תמונה מתוך הסרט *גדי מלך ישראל*, צילום: עידו ויסמן

אתה מצליח ליהנות ממה שאתה עושה?

מאוד. אבל לא פעם אני מגיע לרגעים של כעס, והכעס הכי גדול שיש לי הוא כלפי אנשי המחול.

בוא נחכה עם זה רגע. ספר לי עליך כיצור.

הדבר הראשון שעולה לי בראש זה סבל. אני מאוד סובל כשאני יוצר ריקודי עם.

אבל אתה יצרת מאות ריקודים!

אני לא יכול לא ליצור כי אני לא שולט בזה. אחרי הסבל יש סיפוק לא נורמלי, יש רגעים קסומים.

היכן אתה יוצר?

אני יוצר בעיקר בדמיון. אני יודע שבריקודי עם זה אינו עובד ככה, אך איני מסוגל לשים מוזיקה ולרקוד. אני מאוד מחובר לטקסט. אם הטקסט לא מגרה אותי, לא אוכל ליצור ריקוד לשיר הזה.

הטקסט נותן לך השראה לבניית הצעדים?

כן. זה כמו תא, שמתפצל ומתפצל. אני רואה בראשי תמונה ולאט לאט היא מתפרשת לצעדים ואחר כך אני יכול לדמיין את הכוריאוגרפיה וכיצד תיראה הקבוצה. מאוד חשוב לי שהריקוד יהיה אסתטי. אני רואה אחריות בעשייה שלי בתחום וגם פועל מהמקום הזה, הן מבחינה כוריאוגרפית והן בבחירת השירים.

מיהו מרקיד טוב בעיניך?

מרקיד טוב גורם לקהל להרגיש שהם רקדו חומר מגוון, ריקודים שלא רקדו הרבה זמן, גם ריקודים חדשים וגם ישנים. אני מרקיד אנשים. אם אנשים בהרקדות לא רוקדים, כי התעקשתי על שיר מסוים – מה עשיתי בזה? אני לא מרקיד את עצמי אלא את הקהל. עם השנים, הכנסתי להרקדות את הטכנולוגיה. אני משתדל להביא מהעולם הגדול אלמנטים להרקדות, כמו מסכי הקרנה שמציגים את הקרדיטים, קליפים של הזמר, קליפים של היוצר רוקד ואת מילות השיר. זו עבודה של שנים באיסוף מאגרי מידע. יש הרבה מידע על כל שיר שאני מעוניין לשתף בו את הקהל. הכנסתי להרקדות את עולם האפליקציות. לקחתי את זה צעד אחד קדימה.

הצבת סטנדרט חדש בהרקדות. החלטת שאתה מעלה את זה לרמה אחרת, בעיניי זה הדבר שמאפיין מאוד את העשייה שלך. אתה אומר, "בואו נתקדם למאה ה-21 גם בריקודי עם..."

לפני 20 שנה כינסתי את המרקידים בארץ להשתלמות של מרקידים. הדלקתי מקרן, שקראו לו אז "ברקוד", והראיתי להם שאני מרקיד דרך מחשב. את כל ההשתלמות עשינו דרך המחשב. עד אז השתמשו רק בקסטות. אי אפשר היה לצרוב דיסקים בבית אלא רק במפעל. הייתי איש מחשבים, ובניתי תוכנה חדשה. בהתחלה היה ניתן להזין למחשב רק 10 שירים, הזיכרון היה קטן מאוד. לאחר מכן רק 100 שירים, אז בחרתי 100 להיטים ובכל ערב הייתי סוחב מחשב ביתי ענק כדי להרקיד ממנו.

אני מתבייש כשאני עובר בהרקדות ושומע שירים של ריקודים שאינם מתאימים לריקודי עם. כיוצר, אני יכול לומר שהגעתי לרגעים של אכזבות קשות מאוד כשניסיתי ללמד ריקוד שלא עבר אל אנשים. כשאתה מחבר משהו שנראה לך כמו יצירת מופת, אך אף אחד אינו מצליח לרקוד אותו – זה דבר מאוד משמעותי. חוויתי רגעים שבהם אנשים בכו מאושר, והיו רגעים שאנשים מחאו כפיים בהתלהבות ובהתרגשות. אני רועד מפחד לפני שאני מלמד ריקוד חדש שיצירתי.

אתה מקפיד ליצור? זה חשוב לך כמו שאתה מתקשקש ללמד?

עד לפני שנתיים זה היה מאוד אינסטינקטיבי. רק לפעמים נאלצתי ליצור. כבר לפני שנתיים קבעתי לעצמי סדר עבודה – לפחות חצי יום של יצירה בשבוע. כעת אני מתעסק אך ורק ביצירה. אם, לדוגמה, שלומי שבת מגיע אליי להופעה ומבקש שירקדו את השיר החדש שלו, ואני רוצה ליצור ריקוד עבורו, אשקיע ביצירה כמה ימים עד שאעמיד אותה.

לגיטימי שמזמינים ריקוד מכוריאוגרף...

בתחום שלנו זה אינו עובד כך ולכן איני עונה לכללים הנהוגים בו. ריקוד עם אמור להיות תחביב של אנשים ולא כלי או אמצעי שאמורים להיות ממנו. כשהתחלתי לעסוק בתחום הוא היה שונה. כיום, רוב המרקידים מתקיימים מריקודי עם, זו העבודה שלהם. פעם זה היה תחביב של אנשים. אני "מסחרתי" את התחום הזה.

מסחרת?

האמנתי שאם התחום ימשיך להיות כמו שהיה כאשר נכנסתי לעסוק בו הוא לא ישרוד. תחום ריקודי העם הישראלי היה נישה קטנה מאוד של קבוצת רוקדים קטנה שרוקדים ריקודים עתיקים. התנועה שלנו לא דומה לשום תנועה, והיא חוצה גבולות, בועטת ונושמת בזכות המסחר שעשיתי. זה נשמע נורא, אבל אני משווה את זה, לדוגמה, למישהו שאומר שהוא שייך לתעשיית המוזיקה. תעשייה לא קשורה לאמנות, כביכול.

אולי נקרא לזה מיסוד?

לא. מיסוד זהו תוצר לוואי. אני גרמתי לזה להיות תעשייתי. אני יכול לומר שאני שייך לתעשיית ריקודי עם. אני הבנתי שאם לא נעשה מזה עסק ולא נתמקצע בו זה לא יימשך.

אז נקרא לזה מיקצוע...

כן. הבנתי שאם לא אמקצע את תחום ריקודי העם, כבר לא יהיו פה ריקודי עם. כיוונתי ויריתי הכי גבוה שאני יכול. הפסדתי כספים והשקעתי בלי חשבון כדי שנתאים את ריקודי העם לעולם העכשווי. כשאני למדתי, הפעלתי אקורדיוניסט, היום אני מלמד אנשים כיצד לעבוד בעזרת מחשב. ישבתי שעות עם מתכנתים כדי שהמחשב יענה על הדרישות של מדריך ריקודי עם וישרת אותו כראוי. קורס המרקידים שאני מנהל כולל גם שיעורים בפיתוח קול, מימיקה ושימוש ווקלי במיקרופון. הבאתי לקורס שיעורי שיווק, פרסום ויחסי ציבור, פיתוח יחסי עבודה, ראיית חשבון, בחירת אולם, ניסוח חוזה ועוד – מי חשב על זה פעם? אם לא היינו מלמדים את המורים החדשים את הנושאים האלה, לא היה סיכוי שהתחום ישרוד. המורים רוכשים כלים שמעולם לא ניתנו לנו. ההתמקצעות בתחום היא מקור גאוותי.

כשאתה מדבר במשפט אחד על אמנות וכסף, לכאורה, נראה שיש סתירה. במהלך שנים הייתי צריך להתנצל מפני שאני חושב שהרקדה צריכה לעלות יותר, אחרת לא אוכל לספק לקהל את הדרוש לו. גם אצלנו חשוב שתהיה תאורה שתיתן תחושה של יוקרתיות. לקח המון זמן עד שזה הפונם, היה מאבק. לא כולם יישרו עם זה קו אבל לאט לאט זה מתקדם לכיוון הרצוי.

מה דעתך על המצב של המחול הישראלי כיום?

בתחום ריקודי עם והמחול הישראלי המצב היום לא טוב. הרבה מכירים את ההרקדות שלי באוניברסיטת תל-אביב וטוענים שתחום ריקודי עם משגשג, מאחר שזו הרקדה מלאה. אבל אני אומר שאנחנו נמצאים במצב הפוך ובנסיגה נוראית ומתמדת – אם לא יחול שינוי בקרוב לא יישאר זכר לריקודי עם. בין תל-אביב

לברא שבע יש חוג אחד בלבד המונה 150-200 איש ונערך באשדוד. כשהייתי צעיר היו הרקדות בדימונה, בשדרות, בנתיבות, בקריית מלאכי ובכל הקיבוצים שבאזור. היום אין. מי שרוקד נוסע לברא שבע, לאשדוד, לרחובות וכן הלאה. מגיעים מרקידים מהדרום לתל-אביב ופותרים עוד הרקדות ומצרפים עוד אנשים. לאט לאט אתה רואה שמהו לא בסדר קורה.

המצב בצפון קצת טוב יותר בזכות פסטיבל כרמיאל, שמשאיר את התחום הזה חי יותר בתודעה, אבל עדיין בכל אזור הכנרת והעמק רוקדים פחות. אנשים מגיעים לרקוד בעיקר לחיפה. אך למרקידים באזור חיפה אין מספיק משתתפים. לכן על אותה עונה מתחלקים רבים ולכל אחד נותר נתח זעום בלבד. בכל הפריפריה, בכל האמצע, אין הרקדות. בתל-אביב אנחנו שורדים לא משום שיש בה יותר רוקדים, אלא משום שחוגים קטנים נסגרים והרוקדים מעדיפים להצטרף לחוגים הגדולים. ברוב להקות המחול הישראלי כמות הבנים הרוקדים פחתה מאוד. זה לא כמו שהיה פעם. הלהקות נעשו קטנות. כוריאוגרף שהחזיק חמש להקות גדולות, מעלה היום להקות קטנות יחד לכרמיאל קבוצה גדולה אחת. מעניין לבדוק כיצד מתפצלת עוגת התרבות במדינה, לא מבחינת התקציבים, אלא כמה אנשים רואים בתחביב שלהם את תחום המחול או התיאטרון, כמה אנשים הולכים לאופרה, למשל.

לדעתי, לא מעט אנשים הולכים לאופרה.

אני חושב שמעט.

אני חושב שהמחול הוא התחום שמקבל הכי פחות תקציבים, יש לו הכי פחות קהל.

גם אם אתה מחשיב את המחול העממי?

כן. ישראל היא מעצמת מחול איפה שלא תסתכל, מריקודי עם ועד המחול המודרני האמנותי. הישראלי הממוצע לא הולך לראות מופעי מחול, כי זה לא מושרש בתרבות שלנו.

בוא נעזוב רגע את המחול המקצועי. אם היו תקציבים מכובדים במחול הפולקלור הישראלי, והממסד היה תומך בו כראוי, אני חושב שהיינו מובילים בעולם. ומשום מה, הפולקלור הישראלי לא פורץ דרך. יש הרבה רקדנים שמחפשים עבודה, יש לנו פולקלור מגוון, יש יוצרים לא רעים, יש לאומה שלנו סיפור מעניין, ואני שואל למה זה לא קורה? מתוך השליחות שאני חש, אני חושב שאני יכול לשפר את "שרשרת המזון". זה צריך לכלול מילדים ועד מבוגרים. אני תוהה מדוע אין להקות מחול בצבא כמו שיש להקות זמר? מדוע שלא ירקדו בצבא? מדוע שלהקה כזאת לא תסייר בין הבסיסים, תרקוד ותרקיד? צריך להקים להקה מקצועית שתתמחה בפולקלור ישראלי. להקת מחול ישראלי, כמו "לורד אופ דה דאנס" ו"להקת מוסייב", שמייצגים את הפולקלור שלהם ומסתובבים בכל העולם. ילד מוכשר בלהקת מחול ישראלי יתקדם ללהקת מחול מקצועית מודרנית. הוא לא יכול להמשיך מקצועית בתחום המחול הישראלי. אין בתחום לאן לצפות.

ספר לי על המדור שהקמת.

הקמתי וזממתי מדור למחול ישראלי לאחר ההחלטה של שרת התרבות והספורט מירי רגב, שיש לה חיבה גדולה לתחום, כי היא הייתה רקדנית ריקודי עם. המדור צריך להתוות את הדרך בה אנחנו רוצים ללכת. דרך שתהווה דוגמה בשטח לכל העוסקים במלאכה, להציע רעיונות וגם לפעול באופן שאנחנו היינו רוצים ללכת בה – ללוות את הילד מהרגע שהוא מביע רצון לרקוד ועד שיגיע ללהקה המובחרת שלנו ושלאורכה של הדרך הזאת ימצא הילד מענה לשאיפותיו. שלא ייווצרו תקופות שבהן אין אפשרות לרקוד כפי שזה היום, כאשר הרקדן מתניס לצבא או מתחיל ללמוד בתיכון, ואז צצה הבושה לרקוד. המטרה שכל הזמן המחול יהיה בסדר היום שלנו. אני מקווה שהשטח יביא פעילות והמדור יפעל כראוי וינצל את התקציב שקיבל.

אתה חושב שמשרד התרבות פועל לקידום המחול בארץ?

כשאנחנו מדברים על משרד, על תקציבים וכו', אנחנו לא כל כך מבינים את מה שקורה. כשאתה נמצא שם אתה מבין שיש סדר יום. מטפלים במה שדחוף. אם אתה לא באגינדה כרגע ואינך לוחץ מספיק, אז הם יטפלו בנושא אחר. אנשים דואגים לתרבות ולנו אין מי שידאג. לצערי, אנחנו לא עושים מספיק.

Tamar Ben-Ami

תמר בן עמי

כוריאוגרפית ישראלית פורצת את 'חומות ברלין'

טליה פרלשטיין ותמר בר שלום מראיינות את תמר בן עמי

לפני כשלושים שנה, כאשר ריכזתי את מגמת המחול השש שנתית הראשונה בארץ, בבית הספר התיכון שליד האקדמיה למוסיקה ולמחול בירושלים, הזמנתי את תמר בן עמי כדי שתהיה הכוריאוגרפית של הסדנה למחול מודרני. תמר יצרה לתלמידי המגמה יצירות שאתן יצאנו לתחרויות בחוץ לארץ. בשנת 1990 יצאנו ל Groningen) שבהולנד עם יצירתה של תמר במעגל סגור, אשר יצרה לתלמידי המגמה. ביצירה כיכב חופש שכטר, שלימים רקד בלהקת בת שבע וכיום הוא אמן בעל שם עולמי, מנהל אמנותי והכוריאוגרף של להקת Hofesh Shechter Company הפועלת בלונדון. בשנת 2016, חופש הוכתר כאחד מ-100 האנשים המשפיעים ביותר בתיאטרון, ומוזמן ליצור ללהקות המחול החשובות ברחבי העולם. בשנת 1991 חידשה תמר את יצירתה *שיחות בגוף ראשון*

לדוגמה באופרה יש מושג שנקרא "ידיד האופרה", ויש אגודת ידידים כמעט לכל התיאטרונאות. כל עשירי המדינה יושבים כחברים בעמותות האלה. הם נהנים מהתואר הזה – זה נשמע מצוין. אני לא נייסתי עשרה אנשים שיגידו שהם חברים בעמותה לקידום ריקודי העם במדינת ישראל. אני מנסה שנים.

גם אני לא הצלחתי, לא רק בריקודי עם.

לדעתי, אם תהיה כאן להקת פולקלור בינלאומית של מדינת ישראל, אנשים ירצו להשתתף בה. תחום המחול הישראלי לא נראה רציני מספיק, משדר עממיות. אין את הניצוצות והתהילה הזאת שבזכותם תשכנע את האנשים האלה, שירצו להיות חלק בעמותה כזאת. לצערי, לא קיים שיתוף פעולה בין תחום המחול הפולקלוריסטי לבין המחול האמנותי מקצועי. בעבר ניסיתי כמה פעמים ליצור שיתופי פעולה ונעניתי בשלילה.

ישבתי בוועדה שעסקה בשכר המינימום של רקדנים וניסיתי ליצור שיתוף פעולה עם להקות מחול מקצועיות שמעסיקות רקדנים במשכורות נמוכות, ולכן הרקדנים נאלצים למצור על מנת להתקיים. הצעתי לכוריאוגרפים להזמין את הרקדנים ללמד מחול ישראלי בבתי ספר כהשלמת הכנסה. בתחום המחול הישראלי אין רקדנים מספיק טובים שיהוו מודל לחיקוי לתלמידים בבתי הספר שירצו לרקוד כמוהם. הכוריאוגרפים ענו לי שזה לא לרמה שלהם. למה שהרקדנים ילחמו כדי לחיות בכבוד? שילמדו בבתי ספר למחול, שיעשו לתלמידים חשק לרקוד. אבל אי אפשר ללמד ריקודים של הלהקות המקצועיות בבתי ספר. זה לא יעבוד. אפשר ללמד פולקלור ישראלי כי בסופו של דבר אתה מביא תרבות ישראלית, וזה תואם את הרמה של התלמידים. כשנביא מורים שנראים טוב, רוקדים טוב – זה יהיה רווח משותף. הם יעבדו אצלנו ולא יצטרכו למלצר.

אתה פגוע מהיחס הזה?

לא, אבל אני חושב שאנחנו הרסניים וזו הסיבה שאנחנו לא מצליחים. אף אחד לא נותן כבוד לשני. רוב אנשי המחול מעולם לא השתתפו בהרקדה וזה אינו מוכר להם. כשאיש מחול בכיר הגיע לפסטיבל שלי באילת כדי לשפוט בתחרות, שאלתי אותו אם הוא רוצה לנאום בפני הקהל. הוא אמר שאין לו מה להגיד מלבד העובדה שהוא המום שיש כל כך הרבה קהל. הוא ראה 2,500 איש שצופים באותו זמן במופע של הלהקות העממיות. הוא לא היה מודע לכך שיש כל כך הרבה קהל למחול במדינת ישראל. אני רוצה שנעזור אחד לשני. אם להקה מסוימת תבוא להתארך בהרקדה שלי בנאמבר אחד, אוכל לעזור לה להביא קהל להופעות שלה ולמלא אולמות. אני רוצה להזמין את הלהקות לעשות סדנאות אצלי בפסטיבלים, וכך לספק לרקדנים שלהן עבודה. ליצור שיתופי פעולה כך ששני הצדדים מרוויחים. אבל לא הצלחתי. שלחתי מיילים ולא חזרו אליי. מצד שני, גם הכוריאוגרפים והרקדנים של להקות המחול הישראליות אינם מניעים להרקדות. הם לא מבינים שברגע שהם יגיעו כל ההורים בהרקדות יביאו את הילדים שלהם ללהקות, ותתחיל סינרגיה. זה לא יקרה ביום, כי הרסנו את זה לפני זמן רב. צריך להשקיע בזה זמן ולאט לאט כולנו נשתבח. אין לנו מספיק כבוד לתחום ולא מקבלים מספיק כבוד לתחום, אבל אני בן אדם אחד ואני לא יכול לעשות את זה לבד. זה תהליך והממסד מאוד קשוח, אבל זה החלום שלי. באופן אישי, אני לא צריך את זה. העסק שלי מתפקד, אבל אני רואה את זה קורה ורואה לאן זה הולך. אני לא מדבר מכאב אישי אלא מכאב על התחום.

אבל עם זאת, אתה מאוד מעורב בזה אישית...

נראה שזאת הבעיה שלי. רוב הזמן אני עסוק בקידום תחום ריקודי עם. אפילו שזה לא במסגרת עבודתי. אני מניע, עולה לבמה, נותן את עצמי והולך, ולמחרת בבוקר קם כדי לראות ולבדוק מה עוד אפשר לעשות כדי שריקודי עם ישרדו. זה מה שאני עושה.

רועי בדרשי, מפיק ומורה למחול. בוגר מגמת המחול של תיכון עירוני אי לאמנויות תל-אביב, למד ב"מסלול להכשרת רקדנים" – תל-אביב – יפו. כיום הוא המפיק והמנהל האדמיניסטרטיבי של "המסלול" ועובד עם כוריאוגרפים עצמאיים. מלמד ויוצר מחול ישראלי ומודרני בלהקות המחול הייצוגיות של עיריית נבעתיים. בימים אלה לומד ל-B.e.d במינר הקיבוצים במסלול למורים בפועל.